

## **Posolstvo Svätého Otca Františka na 3. svetový deň chudobných**

### ***Nádej chudobných navždy márna nebude***

33. nedeľa Cezročného obdobia

17. november 2019

1. „*Nádej úbožiacov navždy márna nebude*“ (Ž 9, 19). Slová žalmu sú neuveriteľne aktuálne. Vyjadrujú hlbokú pravdu, ktorú viera dokáže vtlačiť predovšetkým do srdca tých najúbohejších, vďaka čomu znovu získavajú nádej, ktorú zoči-voči nespravodlivosti, utrpeniu a nestálosti života stratili.

Žalmista opisuje situáciu bedára a aroganciu jeho utláčateľa (porov. v. 22 – 23). Dovoľáva sa Božieho súdu, aby bola znovunastolená spravodlivosť a prekonaná nerovnosť (porov. v. 35 – 36). Zdá sa, že v jeho slovách sa vracia otázka, ktorá zaznieva celé stáročia až podnes: ako môže Boh tolerovať túto nerovnosť? Ako môže dopustiť, že chudobný je ponížovaný bez toho, aby Boh zakročil a pomohol mu? Prečo umožňuje utláčateľovi šťastný život, hoci jeho postoj voči utrpeniu chudobného by mal byť odsúdený?

Veľký ekonomický rozvoj v dobe vzniku tohto žalmu viedol – ako sa to často deje – k vytváraniu veľkých sociálnych nerovností. Nerovnosť vedie k vzniku veľkej skupiny chudobných, ktorých situácia sa javí v porovnaní s bohatstvom nadobudnutým niekoľkými privilegovanými, ešte dramatickejšia. Keď svätopisec vidí túto situáciu, načrtáva jej obraz realisticky a pravdivo.

Existovala doba, v ktorej arogantní ľudia, bez akéhokoľvek zmyslu pre Boha, robili „lovy“ na chudobných, aby ich obrali aj o to málo, čo mali, a vzali ich do otroctva. Dnes to nie je oveľa iné. Ekonomická kríza nezabránila mnohým skupinám zbohatnúť natoľko, že sa nám to s ohľadom na čoraz väčšie množstvo chudobných na uliciach našich miest, ktorým chýba aj to najnutnejšie, často sú šikanovaní a vykorisťovaní, javí ešte viac anomálne. Spomínam si na slová *Zjavenia apoštola Jána*: „*Lebo hovoríš: ‚Som bohatý, zbohatol som, nepotrebujem nič‘ – a nevieš, že si biedny, poľutovaniahodný, chudobný, slepý a nahý*“ (Zjv 3, 17). Prešli stáročia, ale situácia bohatých a chudobných ostáva stále nezmenená, akoby sme sa z dejinnej skúsenosti nič nenaučili. Slová žalmu sa teda netýkajú len minulosti, ale aj našej prítomnosti, v ktorej stojíme pred Božím súdom.

2. Aj dnes môžeme vymenovať mnohé formy otroctva, ktorým sú podrobené milióny mužov, žien, mládeže a detí.

Každý deň sa stretávame s *rodinami*, ktoré sú nútené opustiť svoju krajinu, aby hľadali možnosti živobytia niekde inde; so *sírotami*, ktoré stratili rodičov a ktoré boli násilne od nich odlúčené z dôvodu brutálneho vykorisťovania; s *mladými*, ktorí sa usilujú o profesionálnu realizáciu a ktorým bráni krátkozraká ekonomická politika získať prácu; s *obeťami* mnohých foriem násillia, počnúc prostitúciou až po obchod s drogami, ktoré sú ponížené v ich najhlbšej intimite. Navyše, ako možno zabudnúť na milióny *imigrantov*, ktorí sú obeťami mnohých skrytých záujmov a ktorí sú často zneužívaní na politické účely, pričom sa im upiera solidarita a rovnoprávnosť? A tiež na mnohých *bezdomovcov* a marginalizovaných, ktorí sa nachádzajú na cestách našich miest?

Koľkokrát vidíme chudobných na *skládkach* odpadu, ako zbierajú vyhodené a nadbytočné veci v snahe nájsť niečo na obživu či ošatenie! Oni sami sa stali súčasťou ľudskej „skládky“, keď sa s nimi zaobchádza ako s odpadom, bez akéhokol'vek pocitu viny zo strany tých, ktorí sú spolupáchateľmi tohto škandálu. Chudobným, ktorí sú často považovaní za parazitov spoločnosti, sa neodpúšťa ani ich chudoba. Odsúdenie je stále poruke. Keďže si nemôžu dovoliť byť hanbliví alebo klesať na mysli, sú vnímaní ako ohrozujúci či neschopní len preto, že sú chudobní.

Ide o tragédiu v tragédii, pretože im to nedovoľuje dovidieť na koniec tohto tunela ich biedy. Dokonca sa hovorí o vytváraní tzv. *nepriateľskej alebo obrannej architektúry*, ktorá nás má zbaviť ich prítomnosti na cestách či v ubytovniach. Blúdžia z jednej strany mesta na druhú, dúfajúc, že nájdu prácu, domov, lásku... Každá možnosť, ktorá je im eventuálne ponúknutá, sa stáva iskričkou svetla; no aj tam, kde by sa mala uplatniť voči nim aspoň spravodlivosť, často zúri svojvoľné násillie. Sú prinútení nekonečne dlhé hodiny zberať sezónne plody pod žeravým slnkom, pričom sú odmenení len smiešnou plácou; nemajú zaistenú bezpečnosť pri práci ani ľudské podmienky, ktoré by im umožnili cítiť sa rovní druhým. Nemajú podporu v nezamestnanosti, pracovné benefity ani náhradu mzdy v chorobe.

Žalmista s krutým realizmom opisuje postoj bohatého, ktorý okráda chudobného: „*Číha, chce schvátiť bedára... a hádže naňho sieť*“ (porov. Ž 10, 9). Akoby šlo o nejaký lov, kde sú chudobní prenasledovaní, chytení a zotročení. V situácii ako je táto, sa srdcia mnohých bedárov uzavru a prevládne túžba stať sa neviditeľnými. Skrátka, vidíme mnohých chudobných, ktorých odbíjame frázami a trpíme ich len s nechuťou. Stávajú sa akoby neviditeľnými a ich hlas už nemá nijakú silu ani váhu v spoločnosti. Títo muži a ženy sa stávajú čoraz cudzejšími uprostred našich obydli a sú vytláčaní z našich štvrtí.

3. Situácia, ktorú žalmista opisuje je podfarbená smútkom, nespravodlivosťou, utrpením a horkosťou, ktorým sú chudobní vystavení. Napriek tomu žalm ponúka peknú charakteristiku chudobného. Je to ten, ktorý „sa spolieha na Pána“ (porov. Ž 9, 11), pretože má istotu, že ho nikdy

neopustí. Chudobný v Písme je človekom nádeje! Svätopisec ponúka aj dôvod tejto nádeje: on „pozná Pána“ (porov. *tamtiež*) a v biblickom jazyku toto „poznať“ značí osobný vzťah sympatie a lásky.

Stojíme tu pred skutočne pôsobivým opisom, aký by sme nikdy nečakali. A pritom to nevyjadruje nič iné, len Božiu veľkosť vzhľadom na chudobného. Jeho stvoriteľská sila prekonáva každé ľudské očakávanie a uskutočňuje sa v „pamätaní“ na túto konkrétnu osobu (porov. Ž 9, 13). A práve spoliehanie sa na Pána, táto istota, že nebude opustený, odkazuje na nádej. Chudobný vie, že Boh ho nemôže opustiť, preto žije stále v prítomnosti Boha, ktorý na neho pamätá. Božia pomoc sa nevzťahuje len na aktuálny stav utrpenia, ale naznačuje aj cestu oslobodenia, ktorá premieňa srdce, pretože ho podopiera v jeho vnútri.

4. Božie konanie v prospech chudobných sa vo Svätom písme objavuje opakovane ako refrén. Boh je tým, kto „vypočuje“, „zasahuje“, „chráni“, „obhajuje“, „vykupuje“, „zachraňuje“... Skrátka, úbožiak nikdy nezažíva Boha ako ľahostajného alebo mlčiaceho, keď sa k nemu modlí. Boh je tým, kto vykonáva spravodlivosť a nezabúda (porov. Ž 40, 18; 70, 6); dokonca je pre neho útočiskom a nikdy neváha prísť mu na pomoc (porov. Ž 10, 14).

Kvôli iluzórnemu pocitu, že budeme so svojím bohatstvom v bezpečí, môžeme vybudovať množstvo múrov a zabarikádovať všetky vstupy, na škodu tých, čo ostali vonku. No neostane to tak navždy. „Pánov deň,“ ako ho opísali proroci (porov. *Am* 5, 18; *Iz* 2 – 5; *Joel* 1 – 3), zruca prekážky vytvorené medzi národmi a arogancia niekoľkých bude nahradená solidaritou mnohých. Stav, v ktorom milióny osôb trpia vylúčením, už nemôže dlho trvať. Ich volanie sa zosilňuje a šíri po celej zemi. Ako napísal Don Primo Mazzolari: „Chudoba je neustálym protestom proti našim nespravodlivostiam; chudobní sú ako sud pušného prachu. Ak ho dáš do ohňa, svet vyletí do vzduchu.“

5. Nikdy nebude možné vyhnúť sa naliehavému upozorneniu Svätého písma ohľadom chudobných. Kdekoľvek na jeho stránky nám padne zrak, Božie slovo nás upozorňuje, že chudobní sú tí, ktorým chýbajú nevyhnutné životné potreby, a preto závisia od druhých. Sú to utláčani, poníženi, tí, ktorí sú na dne. A predsa sa Ježiš – s ohľadom na tento nespočetný zástup bedárov – nebál stotožniť sa s každým z nich: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (*Mt* 25, 40). Ujsť pred týmto stotožnením sa znamená mystifikovať evanjelium a rozriediť obsah Zjavenia. Boh, ktorého nám Ježiš chcel zjaviť je takýto: veľkodušný, milosrdný Otec, nevyčerpatel'ný vo svojej добрote a milosti, ktorý dáva nádej predovšetkým tým, čo sú sklamaní a nemajú budúcnosť.

Ako by sme mohli nepoukázať na to, že blahoslavenstvá, ktorými Ježiš začína ohlasovanie Božieho kráľovstva sa začínajú týmito slovami: „*Blahoslavení chudobní...*“ (Lk 6, 20)? Zmyslom tohto ohlasovania je paradoxne práve to, že chudobným patrí Božie kráľovstvo, pretože oni sú v stave ho prijať. Koľkých chudobných stretávame denne! Niekedy sa zdá, že sa ich počet s plynutím času a s novými výdobytkami civilizácie skôr zväčšuje než znižuje. Ako plynú storočia evanjeliové blahoslavenstvo sa javí čoraz paradoxnejšie; chudobní sú stále chudobnými, ba dnes to platí ešte viac. Jednako však Ježiš, ktorý ustanovil svoje kráľovstvo s tým, že chudobných dal do jeho stredu, nám chce povedať práve toto: On ho ustanovil, ale nám, svojim učeníkom, zveril úlohu ho rozvíjať a niešť zodpovednosť za to, aby sme chudobným dali nádej. Predovšetkým v dobe ako je tá naša, je nevyhnutné znovu oživiť nádej a navrátiť dôveru. Je to program, ktorý kresťanské spoločenstvo nemôže podceňovať. V ňom spočíva dôveryhodnosť nášho ohlasovania a kresťanského svedectva.

6. V blízkosti chudobných Cirkiev odhaľuje, že ona sama je ľudom, ktorý je rozptýlený medzi národmi a ktorého poslaním je zabezpečiť, aby sa nikto necítil byť cudzincom alebo vylúčeným, pretože všetci sú zapojení do spoločnej cesty spásy. Situácia chudobných nás zaväzuje, aby sme si nenechávali odstup od Pánovho tela, ktoré v nich trpí. Naopak, máme sa ho dotýkať a osobne sa angažovať v službe, ktorá je skutočnou evanjelizáciou. Ani spoločenská podpora chudobných nestojí mimo evanjeliového ohlasovania, naopak, v nej sa prejavuje realizmus kresťanskej viery a jej historická platnosť. Láska, ktorá vieru v Ježiša naplňuje životom, nedovoľuje jeho učeníkom, aby sa uzavreli do dusivého individualizmu, skrývajúceho sa v spiritualite uzavretej do intímnej sféry, ktorá nemá nijaký vplyv na život spoločnosti (porov. apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 183).

Nedávno sme oplakávali smrť veľkého apoštola chudobných Jeana Vaniera, ktorý svojou obetavosťou otvoril nové cesty solidarneho spolužitia s ľuďmi na okraji. Jean Vanier dostal od Boha dar zasvätiť celý svoj život bratom a sestrám s vážnym hendikepom, ktorých spoločnosť často vytláča na okraj. Bol jedným zo „svätých od vedľa“; svojím entuziazmom dokázal okolo seba zhromaždiť mnohých mladých ľudí, mužov a ženy, ktorí v každodenných námahách venovali mnohým slabým a zraniteľným ľuďom lásku a úsmev, čím im ponúkli skutočnú „archu“ spásy pred marginalizáciou a osamelosťou. Jeho svedectvo zmenilo život mnohých ľudí a pomohlo svetu hľadiť inými očami na tých najzraniteľnejších a najslabších. Volanie chudobných bolo vypočuté a prebudila sa neochvejná nádej, vytvoriac viditeľné a hmatateľné znaky konkrétnej lásky, ktorých sa až podnes môžeme dotýkať svojimi rukami.

7. „Pamätanie na posledných, na tých, ktorých sa spoločnosť zbavuje a ktorých vyhadzuje“ (apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 195) je prioritou, ktorú majú Kristovi učenici zachovávať, aby nespochybnili dôveryhodnosť Cirkvi a dali mnohým bezbranným skutočnú nádej. V nich kresťanská láska nachádza svoje uskutočnenie, lebo ten, kto sa podieľa na ich utrpení s Kristovou láskou, dostane silu a zvýrazní ohlasovanie evanjelia.

Úloha kresťanov pri príležitosti tohto svetového dňa, no predovšetkým v dennom živote, však nespočíva iba v iniciatívach pomoci. Hoci sú tieto chvályhodné a potrebné, majú byť zamerané na to, aby sa u každého rozvíjala plná pozornosť voči človeku v núdzi, akú si zasluhuje. „Táto pozornosť lásky je začiatkom skutočnej starostlivosti“ (apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 199) o chudobných v úsilí o ich skutočné dobro. V kontexte kultúry konzumu a vyradovania, neustále zameranej na rast povrchného a prchavého blahobytu, nie je ľahké byť svedkami kresťanskej nádeje. Na odhalenie toho, čo je podstatné, je nevyhnutné zmeniť mentalitu a dať ohlasovaniu evanjelia konkrétnu a účinnú formu.

Nádej sa odovzdáva aj prostredníctvom útechy, ktorá sa rodí z toho, že chudobných sprevádzame dlhodobo, nielen vo chvíľach nadšenia. Chudobní nezískajú skutočnú nádej, ak vidia, že sa uspokojíme s tým, že im venujeme trochu svojho času, ale len vtedy, keď v našej obete spoznajú akt nezištnej lásky, ktorá nehľadá odplatu.

8. Mnohých dobrovoľníkov, ktorým patrí zásluha za to, že ako prví pochopili význam pozornosti venovanej chudobným, prosím, nech rastú vo svojej obetavosti. Drahí bratia a sestry, naliehavo vás prosím, aby ste u každého chudobného, ktorého stretnete, hľadali to, čo skutočne potrebuje, a neostali len pri jeho základných materiálnych potrebách. Odhaľte dobrotu, ktorá sa skrýva v ich srdciach, všimajte si ich kultúru a spôsoby vyjadrovania, aby ste mohli začať viesť skutočný bratský dialóg. Odložme bokom rozdelenia, ktoré pochádzajú z ideologických a politických názorov, a zamerajme svoj pohľad na to podstatné, čo nepotrebuje mnoho slov, ale láskyplný pohľad a podanú ruku. Nikdy nezabúdajte na to, že „najhoršia diskriminácia, ktorou chudobní trpia, je nedostatok duchovnej pozornosti“ (apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 200).

Chudobní potrebujú v prvom rade Boha, jeho lásku, ktorá sa stáva viditeľnou prostredníctvom svätých ľudí, žijúcich po ich boku, ktorí v jednoduchosti svojho života umožňujú, aby sa prejavila a vynikla sila kresťanskej lásky. Boh využíva mnohé cesty a nespočetné prostriedky, aby zasiahol srdcia ľudí. Chudobní prichádzajú k nám zaiste aj preto, že im dávame jedlo, ale to, čo skutočne potrebujú, je viac ako teplé jedlo alebo bageta, ktorú im poskytneme. Chudobní potrebujú naše ruky, aby boli pozdvihnutí, naše srdcia, aby znovu pocítili vrúcnosť lásky, našu prítomnosť, aby prekonali osamelosť. Jednoducho, potrebujú lásku.

9. Niekedy stačí len málo nato, aby sme im navrátili nádej: stačí sa zastaviť, usmiať, vypočuť ich. Nechajme na chvíľu bokom štatistiky; chudobní nie sú čísla, na ktoré sa odvolávame, keď chceme vyzdvihnúť naše diela a projekty. Chudobní sú ľudia, ktorým ideme v ústrety: sú to osamelí mladí i starí ľudia, ktorých možno pozvať domov na obed; muži, ženy a deti, ktoré čakajú na priateľské slovo. Chudobní sú našou spásou, lebo nám umožňujú stretnúť sa s tvárou Ježiša Krista.

Pred očami sveta sa javí myšlienka, že chudoba a bieda môžu mať spásnu silu, ako nezmyselná; a predsa platí učenie apoštola Pavol, ktorý hovorí: „*Len sa pozrite na svoje povolanie, bratia, že tu niet veľa múdrych podľa tela ani veľa mocných, ani veľa urodzených, ale čo je svetu bláznivé, to si vyvolil Boh, aby zahanbil múdrych, a čo je svetu slabé, vyvolil si Boh, aby zahanbil silných; čo je svetu neurodzené a čím pohŕda, to si vyvolil Boh, ba aj to, čoho niet, aby zmaril to, čo je, aby sa pred Bohom nik nevystatoval*“ (1 Kor 1, 26 – 29). *Ľudskými* očami nedokážeme vidieť túto spásnu silu; avšak očami viery vidíme, ako sa to deje a osobne to zažívame. V srdci Božieho ľudu na ceste pulzuje táto spásna sila, ktorá nikoho nevylučuje a všetkých zapája do skutočnej púte obrátenia, aby sme spoznali chudobných a milovali ich.

10. Pán neopúšťa tých, čo ho hľadajú a vzývajú; „*nezabúda na nárek bedárov*“ (Ž 9, 13), pretože jeho uši pozorne počúvajú ich hlas. Nádej chudobného čelí rôznym okolnostiam smrti, pretože on vie, že je Bohom zvlášť milovaný, a tak víťazí nad utrpením a vylúčením. Stav chudoby mu neodníma dôstojnosť, ktorú dostal od Stvoriteľa; žije v istote, že mu bude plne navrátená samotným Bohom, ktorý nie je ľahostajný voči osudu svojich najslabších detí, naopak, vidí ich trápenia a bolesti, berie ich na ruky a dáva im silu a odvahu (porov. Ž 10, 14). Nádej chudobného silnie vďaka istote, že ho Pán prijal, že u neho našiel skutočnú spravodlivosť a že bol posilnený v srdci, aby naďalej miloval (porov. Ž 10, 17).

Ak chcú učenci Pána Ježiša dôveryhodne ohlasovať evanjelium, musia zasievať hmatateľné znaky nádeje. Preto prosím všetky kresťanské spoločenstvá a tých, čo cítia potrebu priniesť nádej a útechu chudobným, aby sa zasadili o to, aby tento *svetový deň* posilnil u mnohých vôľu na konkrétnu spoluprácu a aby nikomu nechýbala blízkosť a solidarita. Nech nás pri tom sprevádzajú slová proroka, ktorý hlása inú budúcnosť: „*Vám však, ktorí sa bojíte môjho mena, vyjde slnko spravodlivosti*“ (Mal 3, 20).

Vo Vatikáne 13. júna 2019, na sviatok sv. Antona Paduánskeho.

František